श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः
श्रीमहालक्ष्म्यै नमः

श्रीमद्वेङ्कटाध्वरिविरचिते श्रीलक्ष्मीसहस्रे

॥ कटाक्षस्तबकः पञ्चमः ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

श्रीमहालक्ष्म्यै नमः

॥ कटाक्षस्तबकः पञ्चमः ॥

लक्ष्मीवदन लावण्य सुधोदधि कृतोदयः।
कल्पवृक्षः कटाक्षात्मा काङ्क्षितानि करोतु नः॥ **5.1** ॥

क्षमाकुमारि क्षणमीक्षणं त्वं
    यदृच्छया न्यस्यसि यस्य जन्तौ।
स ईक्षणानां त्रयमष्टकं वा
    सहस्रकं वा सहसा दधाति॥ **5.2** ॥

अम्ब स्तोकालोकसुधाशीकरलेशैः
    अङ्गं जन्तोरार्द्रयसे यस्य स एषः।
हस्तात् स्वीयाद्वारणमस्ताच्च गलद्भिः
    दानाम्भोभिः पङ्किलगेहाङ्कणभूः स्यात्॥ **5.3** ॥

त्वद्वीक्षणामृतकणोऽपि न येषु तेषां
    सद्मानि जीर्णशिथिलच्छदिराप्तिरक्तैः।
अभ्रच्युतैरुदकबिन्दुभिरश्रुमिश्रैः
    जम्बालितानि जगदम्ब चिरं भवन्ति॥ **5.4** ॥

कनकशिबिकारूढाः प्रौढाधिराज्यपदे स्थिताः
    कतिचिदतुलं मन्या धन्याश्चरन्ति यदिन्दिरे।
यदपि च वहन्त्येनां दीनाः परे फलमम्ब तत्
    द्वयमपि तव स्तोकालोकान्वयव्यतिरेकयोः॥ **5.5** ॥

जडं मामप्यार्तं जननि शिशिरापाङ्गविसरैः
कृपापूरस्मेरैः क्षणमिह कृतार्थी कुरु मुदा।
ततः को वा दोषस्तव भवति दैत्यारिदयिते
मरौ वा मेरौ वा भगवति समं वर्षति घनः॥ **5.6** ॥

द्वारि द्वारि दुरीशकिङ्करकृतैरातङ्कदैर्हुङ्कृतैः
अप्युच्चैरतिमात्रवेत्रपरुषाघातैरनुच्चाटितः।
दुर्दारिद्र्यदशापिशाचनिचयो दूरात्समुत्सार्यते
देवि त्वत्करुणाकटाक्षतटिनी स्नानार्जवेनाधुना॥ **5.7** ॥

शुचौ वंशे जन्म श्रुतिनयमतिर्मातरतुला
विकम्पा संपत्तिर्विशदमविगीता च कविता।
प्रपत्तिर्दैत्यारौ हितपरमपत्यं शुभयशो
विवर्त्ताः सप्तामी ध्रुवमसदृशां तावकदृशाम्॥ **5.8** ॥

अलमलमनुसृत्य स्वामिनि ज्ञानहीनान्
अकलितबहुमाना नन्वहं किंपचानान्।
शरणमुपगतं मां चारु कारुण्यतुङ्गैः
स्नपय जननि संपन्नृत्तरङ्गैरपाङ्गैः॥ **5.9** ॥

कृती वसुमतीपतीन् कृतचटुस्तवः सेवतां
दिशः स्फुटमटाट्यतां दिशतु धातुवादे दृशम्।
जपत्वपि मनून् बहून् जलनिधेः सुते यस्तु ते
दृशामिह दयास्पृशामविषयो दरिद्राति सः॥ **5.10** ॥

कृपणदशापिशाचगणमोचनवेत्रलताः
मधुरिपुभक्तिवल्लि परिवृद्धिसुधाम्बुधराः।
हृदयतमोविमोक्षहिमधामकराः कमले
भगवति नः पुनन्तु भवदीयकटाक्षलवाः॥ **5.11** ॥

उदीता दुग्धाब्धेः कुवलयपरीतापशमनी
पदे विष्णोर्भान्ती रजनिचरचक्रव्यसनदा।
दिशन्ती सार्वज्ञं भजति शिरसा क्वापि कमले
शुभालोकैः शोकं हरतु शशिलेखेव भवती ॥ **5.12** ॥

दूराजावसथाभिधान निरयद्वाराग्रजाग्रन्नर -
क्रूरालापशराहतिव्यतिकरं दूरान्निराकुर्वतीः।
पारावारसुते तरङ्गय मयि स्मेराम्बुजस्पर्धिनीः
घोरापारसमस्तदुष्कृत परीहाराय धीरा दृशः ॥ **5.13** ॥

अघटितघटनापटीयसी ते
हरिगृहिणि प्रकटा कटाक्षरेखा।
स्थिरवसुमवनीपकं विधत्ते
जननि वनीपकमेव हन्त जन्तुम् ॥ **5.14** ॥

नयने फणीन्द्रशयनेष्टनायिके
यदि नादधासि सुदिनाब्जशोभने।
बलभेदनोऽपि न लभेत संपदं
मरुतामयेत मरुतामपि स्थली ॥ **5.15** ॥

करुणारसेन वरुणालयात्मजे
म्रदिमानमेत्य यदि मामवेक्षसे।
मलिनात्मनापि कलिना क्रियेत किं
मम किं करोतु यमकिङ्करोऽपि वा ॥ **5.16** ॥

मामपाङ्गलहरी गरीयसी
तावकी स्पृशतु देवकीस्नुषे।
अन्तकस्य तु रुषा कषायिता
मा पतन्तु मयि दृष्टिवृष्टयः ॥ **5.17** ॥

बन्धुरगुणे कृपणबन्धुमनपायं
    सिन्धुतनये तव कटाक्षमकरन्दम्।
इन्दुकरवृन्दजडचन्दनमहीभृत्
    कन्दरमरुच्छिशिरसुन्दरमुपासे॥ **5.18** ॥

आर्तिं लुम्पत्वम्ब तवापाङ्गसुधात्मा
    गङ्गा सैषा चित्रगतिर्वर्जितभङ्गा।
नेत्री शोषं प्रत्युत पद्मे भवमेव
    प्राज्ञानां या भासितरूपं च विधत्ते॥ **5.19** ॥

उच्चकोरकनवाभ्युदयं ते
    वीक्षितं मनुमहे मकरन्दम्।
यत्र तल्लगति षट्पदमन्त्रः
    तत्र भाति शतपत्रगृहे यत्॥ **5.20** ॥

यक्षश्रीजननचणैस्तवावलोकैः
    लक्ष्मि श्रीक्षयपिशुना निरस्यमाना।
नालीकासनलिपिरप्यलीकलीना
    नालीका भवति नृणां प्रतीपगत्या॥ **5.21** ॥

दुग्धाब्धिकन्ये त्वदपाङ्गभृत्या
    वित्ताधिपत्यादिपदाभिषिक्ताः।
हृत्तापयुक्तास्तव देव्यभक्ता
    मर्त्या जगत्यां विलपन्ति रिक्ताः॥ **5.22** ॥

वीक्षितानि तव वारिधिकन्ये
    यत्र पालितजगन्ति लगन्ति।
चित्रमत्र स परत्र च देही
    देहिशब्दमपहाय चकास्ति॥ **5.23** ॥

तव देवि पटुर्नटः कटाक्षो
    गुणवत्तालसदुच्छ्रयः स नूनम्।
ननु नर्तयते सरस्वतीं यः
    सततं संश्रितमञ्जुलास्यरङ्गे॥ **5.24** ॥

भावत्कैर्भगवति कज्जलानुविद्धैः
    कृष्णो यैर्भवति विधुः कटाक्षपूरैः।
तल्लेशैरधिकतमश्रियां निदानैः
    मालिन्यं हरसि विचित्रमान्तरं नः॥ **5.25** ॥

विकस्वरामोदभरं वितन्वती
    पुरोवसन्तं प्रथितागमाञ्चिता।
कटाक्षवल्ली तव माधवप्रिये
    प्रसौत्यनन्तं सुमिताप्यसौ फलम्॥ **5.26** ॥

न विप्रयोगि व्यसनाय कल्पते
    न मार्गणानां सहते च पञ्चताम्।
भवं जवात् प्रत्युत दन्दहीत्ययं
    जयत्यपाङ्गस्तव चित्रमिन्दिरे॥ **5.27** ॥

विकचकमलशोभाविभ्रमोद्भूतिसीमा
    विधुमिह सदुपास्यं तन्वती सुप्रसन्नम्।
शरदिव तव वीक्षा शार्ङ्गिणः प्राणकान्ते
    शमयतु किल मेघाटोपमुज्जृम्भितापम्॥ **5.28** ॥

नित्यामेव विभूतिमम्ब ददतो निर्व्याजबन्धोर्भवत् -
    दिव्यापाङ्गलवस्य वर्णनविधौ को लब्धवर्णो भुवि।
जुष्टो दृष्टिभिरष्टभिश्च तिसृभिः प्रायः सहस्रेण वा
    देवि द्वादशभिश्च दैवतगणो यस्मै चिरं तिष्ठते॥ **5.29** ॥

तत्तादृक्षकटाक्षकङ्कटधरः श्रीवेङ्कटाद्रीशितुः
प्राणप्रेयसि भूयसीं प्रभजते शौर्याभिमुख्यश्रुतिम्।
सत्कीर्त्या सहसामरोत्तमजयं प्राप्तस्तवोपाश्रितो
वाग्बाणैर्न विहन्यते क्षितिभुजां निर्जित्य नित्यद्विषः॥ **5.30**॥

यावद्भावत्कवीक्षा विशति तनुभृतामिन्दिरे मन्दिरेषु
व्यक्तं नृत्तं विधत्ते धनपतिविभवादुत्तरा वित्तराजिः।
द्वारे तारेशगौरास्तुरगपरिबृढा बन्धुराः सिन्धुरा वा
गर्वात् घुष्यन्त्यखर्वाभ्युदयमधिमुखं राजते राजतेजः॥ **5.31**॥

धन्यः कश्चिज्जगति विषयस्तावकालोकितानाम्
अत्रामुत्राप्यखिलजननि प्राप्य गोत्राधिकृत्त्वम्।
सत्सन्तानप्रभवसुमनः सेवयाऽऽमोदशाली
जैत्रस्थानं किमपि भजति श्रीमदुच्चामरं च॥ **5.32**॥

शय्योत्थायं जननि धनिनां वासमासायमित्थं
गत्वा गत्वाऽप्यनुदिनमनुच्छिन्नतृष्णोद्गमोऽहम्।
हृद्यापाङ्गामिव भवदवप्लोषशान्त्यै रमे त्वां
हृद्यापाङ्गां मधुरिपुवशीकारविद्ये प्रपद्ये॥ **5.33**॥

वितन्वन्त्यामिष्टं विविधमचिरादीक्षणलवैः
भवत्यां जाग्रत्यां भगवति नरान् सेवितुमनाः।
क्षरन्तीमभ्यर्णे कमलसुरभिस्वादुसलिलां
स्रवन्तीमुल्लङ्घ्य श्रयति मृगतृष्णामतितृषा॥ **5.34**॥

अजीर्यदघनाशनं दृढगदाकरं देवि यत्
पुराणमपि पूरुषं पुनरलङ्घनं पुष्यति।
तदेतदिह पातु नस्तव कटाक्षदिव्यौषधं
फणीन्द्रशयजीविके भवविपन्मयादामयात्॥ **5.35**॥

दुर्लङ्घ संसृतिदुरर्णवकर्णधाराः
संपद्वधूसतत नर्तनसूत्रधाराः।
अज्ञानकाननविदारकुठारधाराः
पद्मे जयन्ति भवदीयकटाक्षधाराः॥ **5.36** ॥

स्वादुशीतलदयारसपूर्णं
सेवितं द्विजवरैरमृतोत्कैः।
देवि तावककटाक्षतटाकं
विश्वतापविगमाय विगाहे॥ **5.37** ॥

करुणया कलशोदधिकन्यके
जडतमेष्ववलोकमघापहम्।
वितनुषे सकृदेष पुनस्तनो -
त्यनवलोकमधन्यदुरासदम्॥ **5.38** ॥

देवि कटाक्षलवस्तव रिक्ते
संपदमाधिपदेऽपि निधत्ते।
सिन्धुकुमारि तथाप्यतमस्के
सिध्यति तत्र समाधिरदृप्ते॥ **5.39** ॥

प्रागेव स्यात् प्रार्थितार्थस्य सिद्धिः
पश्चादम्ब त्वत्कटाक्षोपलम्भः।
दृष्टान्तो नस्तत्र ते दृष्टिपातात्
प्रागम्भोधिं लङ्घयन् पावमानिः॥ **5.40** ॥

वक्षोरक्षे शार्ङ्गिणः स्थूललक्षे
तत्तादृक्षे जाग्रति त्वत्कटाक्षे।
सूनश्रीभिः सान्द्रगन्धे परोक्षे
कुर्यादास्थामल्पधीः कल्पवृक्षे॥ **5.41** ॥

रचयति तव वीक्षा नूनमज्ञेऽपि रक्षां
    दुरितचरितभेदी देशिको मन्त्रवादी।
तदिह गलितमोहो द्रागयं पद्मगेहे
    विषयरुचिपिशाची विक्रियाभिर्व्यमोचि ॥ **5.42** ॥

जगदम्ब तवापाङ्गो
    जलजातशरः प्रपुष्टमधुकालः।
कमले कथय कथं वा
    करोत्यसौ सर्वमङ्गलेनाप्तिम् ॥ **5.43** ॥

तिष्ठन्त्वष्टम एव भूसुतशनिप्रष्ठाश्च दुष्टा ग्रहाः
    फाले कामपि लेलिखीतु जगतः स्रष्टापि कष्टां दशाम्।
ते किं कुर्युरपाङ्गतो मयि सकृद्देवि त्वयाऽङ्गीकृते
    नीहारो न करस्थमम्बरमणेर्लीलाम्बुजं बाधते ॥ **5.44** ॥

विजयापजयौ रमे भवेतां
    त्वदपाङ्गान्वयतद्विपर्ययाभ्याम्।
अजयत्तव वीक्षया हनूमान्
    अधिलङ्कं विकटाक्षराक्षसौघम् ॥ **5.45** ॥

प्रतिघोष्णमधीशितुर्न पद्मे
    भवदीक्षाविषयं प्रवेष्टुमीष्टे।
त्वदपाङ्गसुधार्द्रितस्तुषारी -
    भवदग्निर्हनुमानिह प्रमाणम् ॥ **5.46** ॥

कटाक्षप्रत्यूषे तव मिषति कंसारिदयिते
    तमः शाम्यत्यन्तर्गतमपि च सूर्याकलनतः।
स्वयं दोषोन्मेषो विरमति पुनस्सारसवन -
    श्रियः सम्पद्यन्ते दिवि च भविता भासनमपि ॥ **5.47** ॥

सुरभिस्तनुते तवावलोकः
    सुमनः संपदमम्ब भूमिजानाम्।
अविपल्लवतां विधाय पुष्णा -
    त्यपि चामोदमदीप्तिकाननानाम्॥ **5.48** ॥

कमले गभीरकरुणाजलधे
    त्वयि मन्दरक्षणविकासिहृदि।
कलितोदया मृदुकटाक्षसुधा
    प्रथयत्यसौ सुमनसां प्रमदम्॥ **5.49** ॥

प्रतिघानलं भुजगशैलपतेः
    प्रशमं नयन्त्यतितरां शिशिरा।
कमलालये तव कटाक्षझरी
    विधुनोतु मे वृजिनतापभरम्॥ **5.50** ॥

दृशो लेशं देयास्त्रियुगसखि देयं कियदिदं
    महोदारायास्ते मम तु सुमहानेष विभवः।
कणानत्र द्वित्रान् गणयति न वारां जलधरः
    प्रपद्यन्ते शुक्तौ परिणतिममी मौक्तिकतया॥ **5.51** ॥

बिलेशयकुलेशभूधरपतिप्रिये त्वद्दया
    तरङ्गितमपाङ्गितं धृतवतश्चिरं दृश्यते।
विकस्वरपिकस्वर व्यतिकरस्फुरन्निष्कुटं
    नटद्युवतिनूपुर क्वणितसुन्दरं मन्दिरम्॥ **5.52** ॥

नारायणप्रणयिनि त्वमपाङ्गदुग्ध -
    धाराभिराभिरभिषिञ्च दयाम्बुधे माम्।
स्मेरानवद्यनिरुपाख्यसुखं यतो मे
    स्वाराज्यभाग्यमपि सेत्स्यति शाश्वतं तत्॥ **5.53** ॥

भो भूपभूमौ भ्रम भीमपाप -
भूमेति मे मूर्ध्नि लिपिं विधातुः।
पवर्गगर्भां परिमृज्य पद्मे
लिखस्यपाङ्गैरपवर्गगर्भाम्॥ **5.54**॥

यं त्वं देवि निरीक्षसे यदुपतेः कान्ते दृशा तादृशा
तत्र स्तोत्रगिरश्चरन्ति विदुषां तत्रैव चित्रा गुणाः।
तेनैव व्यपदेशमृच्छति कुलं तस्मै मतिस्तिष्ठते
द्रष्टा पृष्ठमरेस्स एव न पुनर्धन्यं तदन्यं विदुः॥ **5.55**॥

अपारसंसारतपातपार्ति -
व्यपायदच्छायमपास्तदोषम्।
कृपामरन्दैः शिशिरं रमे त्व -
दपाङ्गकल्पद्रुमुपाश्रयामः॥ **5.56**॥

भावत्कमार्तिशमनं विरजातरङ्गं
पश्याम्यपाङ्गमखिलाम्ब यदाप्लुताङ्गः।
पीताम्बराकलितदीप्ति पदं परार्ध्यं
मुक्तादिभूषितमुपेत्य मुदं दधाति॥ **5.57**॥

दुर्वर्णमर्णवसुते नमतां ललाटे
लोकाम्ब लुम्पति कटाक्षझरस्त्वदीयः।
ते राजताभ्युदयिनः पुनरुल्लसन्ती -
त्येतत् करोति हृदि विस्मयमस्मदीये॥ **5.58**॥

देवि दुर्गतमरौ तव वीक्षा
कालिका दिशति काञ्चनवृष्टिम्।
तस्य सिध्यति सुकीर्तिरुदञ्च -
द्धीरसस्यविभवश्च ततः स्यात्॥ **5.59**॥

वरुणालयसार्वभौमकन्ये
　　करुणापाङ्गमधुव्रतस्त्वदीयः।
मधुनाशनमेत्य वृद्धिमृच्छन्
　　अधुना नीरजसङ्गतिं विधत्ताम् ॥ **5.60** ॥

निद्राजुषां भवविषादमये निशीथे
　　स्वापाङ्गमर्पयसि शोभनमौषधं नः।
चित्रं ततोऽपि जगदम्ब चिरं विनिद्रं
　　वेत्स्यामहे विगतदुःखपदं प्रबोधम् ॥ **5.61** ॥

स्वालोकं शिशिरं चिराय नयसे यं जायमानं जनं
　　संपश्येन्मधुकाल एव सुमनः सत्त्वावहस्तं ततः।
पाथोजायतने रजांसि जनयन् वेधोदृगूष्मागमो
　　रौद्रालोक घनागमश्च तमसां कर्ता न तत्रास्पदी ॥ **5.62** ॥

प्रायः कञ्चिददृष्टवन्तमवनौ पद्मे दृशा स्वीयया
　　संयोज्य प्रसभं क्षणेन तनुषे जन्तुं सहस्रेक्षणम्।
आधित्सस्यसदृक्पदे त्रिदशनेत्राकारभाजं तम -
　　प्येणाङ्कस्वसरीदृशं घटयितुं द्रागीशिषे दुर्घटम् ॥ **5.63** ॥

मुखरुचिसरित्तरङ्गाः स्मितसितशतपत्रलोलकलभृङ्गाः।
संपन्नर्तनरङ्गा जयन्ति जगदम्ब तावकापाङ्गाः ॥ **5.64** ॥

॥ इति श्रीमद्वेङ्कटाध्वरिविरचिते श्रीलक्ष्मीसहस्रे कटाक्षस्तबकः पञ्चमः ॥